

STRATEGIJA ODBRANE U SVETLU EVROATLANTSKIH INTEGRACIJA

FOTOGRAFIJE: VESNA ANDIĆ

U svim zemljama evroatlantske orijentacije integracija odbrambenih i bezbednosnih struktura u međunarodne strukture bila je važan zamajac društvene i privredne transformacije. Dok su pregovori sa Evropskom unijom u zastoju zbog nezadovoljavajuće saradnje naše zemlje sa Haškim tribunalom, međunarodna saradnja na planu odbrane uzima maha. O ovoj saradnji, novom Strategijskom pregledu odbrane, dokumentu koji je Ministarstvo odbrane nedavno predočilo javnosti, o spremnosti naše zemlje za ulazak u program Partnerstvo za mir i NATO, i društvenom i ekonomskom značaju reforme sistema odbrane bilo je reči na tribini koju je naš nedeljnik organizovao u saradnji sa nemačkom Fondacijom "Fridrih Ebert". U raspravi su učestvovali **Snežana Marković-Samardžić**, pomoćnica ministra odbrane, **Pavle Janković**, predsednik fonda ISAC – Centar za međunarodne i bezbednosne poslove, **Dragan Šutanovac**, potpredsednik DS-a i član Odbora za bezbednost Skupštine Srbije, i **Milan Milanović**, direktor novoosnovane Direkcije za NATO pri Ministarstvu spoljnih poslova. Tribinu je vodila novinarka nedeljnika "Vreme" **Duška Anastasijević**.

>>

D. ANASTASIJEVIĆ: Nedeljnik "Vreme" u saradnji sa Fondacijom "Fridrih Ebert" je tokom protekle godine seriju javnih rasprava posvetio evropskim integracijama. Veoma važna komponenta ovog procesa, bezbednosna komponenta, donekle je bila u drugom planu u odnosu na ostale velike teme. Pošli smo od toga da u javnosti nedostaju racionalne rasprave o ovim procesima, i zato pokušavamo da ga osvetlimo iz više uglova.

Znamo da se proces evropskih integracija nalazi u izvesnom zastoju. Nasuprot tome, a daleko od novinskih naslova, odvija se vrlo intenzivna međunarodna saradnja u kojoj učestvuju predstavnici sistema odbrane. Ovaj privremeni vakuum u koji smo dovedeni neočekivano su popunili Ministratsvo odbarne i predstavnici Generalštaba. Nedavno nas je posetila norveška ministarka odbrane, najavljuju se različiti vidovi saradnje. Javnost je imala prilike da čuje i za dokument pod nazivom Strategijski pregled odbrane, i to će biti jedna od naših današnjih tema. Ako hoćemo da se podsetimo koliko je ovaj bezbednosni aspekt važan i za evropske integracije, setimo se onda i da su bivše članice Varšavskog pakta, od 2004. godine članice EU-a, najpre pristupile Partnerstvu za mir i NATO-u, to su im bili prvi priključci.

Tema pred nama je velika, pa bih bez opširnog uvoda dala reč našim gostima. Pored mene su Milan Milanović iz Ministarstva spoljnih poslova, Snežana Marković-Samardžić, pomoćnica ministra odbrane, Pavle Janković, njen bivši kolega i sada predsednik Instituta ISAC, i Dragan Šutanovac, poslanik, potpredsednik Demokratske stranke, ovde u svojstvu člana Odbora za bezbednost. Reč najpre ima Snežana Marković-Samardžić.

SNEŽANA MARKOVIĆ-SAMARDŽIĆ: Pre svega, želim da se zahvalim nedeljniku "Vreme" i Fondaciji "Fridrih Ebert" za ovu tribinu. Predstavnici Ministarstva odbrane rado učestvuju u ovakvim raspravama jer imamo mnogo toga da prikažemo, i zahvalni smo javnosti što pokazuje interesovanje za ono što radimo. Najpre, vojska ne postoji izvan nekog društvenog konteksta, i nama je jako važno da nas prate uši i oči javnosti, jer verujemo da će nas javnost podržati u našem radu ako postoji bolje razumevanje. A podrška nam je neophodna zato što su procesi kroz koje prolazimo i kroz koje tek treba da prođemo bolni. I kad to kažem, naravno, mislim na reformu, ili tranziciju, odnosno transformaciju oružanih snaga. Nekada se češće čula reč reforma, ali se taj termin u međuvremenu možda malo izlazio od upotrebe, pa sada ovaj proces često nazivamo i *transformacija oružanih snaga*.

Vraćiti se na to da nam je potrebna podrška javnosti. Mi smo u Ministarstvu odbrane i Vojsci definitivno ustanovili da je postojeće stanje u sistemu neodrživo. Jednostavno, ne može više ovako, proces transformacije je neophodan. To prepoznaju i komandanti brigada, kao što se videlo kada smo se nedavno okupili da predstavimo konačan nacrt strategijskog pregleda odbrane.

Što se tiče unutrašnje i političke sudbine sistema, smatramo da je pravac koji smo zauzeli i kome težimo ispravan. Međutim, ovaj proces je generacijski projekat. Neprekidno ističemo da se reformišemo zbog sebe, a ne zbog NATO-a.

Dve su tačke važne – evroatlantske integracije i profesionalizacija, i mi na oba polja imamo jasne planove. Smatramo da je taj pro-

ces neminovan zato što je postojeće stanje neodrživo. Ali, takođe smatramo da je transformacija oružanih snaga, odnosno reforma sistema odbrane, ključna baš u ovom trenutku za naše društvo. Ne nameravam da budemo ključ previše dugo, ali u ovom trenutku je transformacija zaista neophodna. Zašto? Upravo ću se nadovezati na ono što je Duška rekla – mnoge zemlje u našoj okolini zapravo su preko vojske i preko evroatlantskih integracija, pre svega Partnerstva za mir a potom i NATO-a, kupile ulaznicu svojim državama za dalje procese integracije. A mi smatramo da našom reformom barem jedan deo te ulaznice upravo mi možemo da platimo tj. da doprinesemo ovom društvu. Tu se vraćam na našu društvenu ulogu.

Kroz redefinisana sistema odbrane nužno moramo da se zapitamo o smislu postojanja vojske. Kao što znate, ima nekih škola mišljenja koje smatraju da vojsku naprosto treba ukinuti, i mi na to pitanje moramo da odgovorimo. Ako nas ne treba ukinuti, koji je uopšte naš značaj.

VOJSKA KAO PROIZVOĐAČ NOVE VREDNOSTI

Naš odgovor je da vojsku ne treba ukidati, ne samo zato što je bezbednost u ovom trenutku kao neka vrsta mantre međunarodnih odnosa; ranije su u daleko većoj meri to bila ljudska prava, sada je to više bezbednost. I zbog toga smo mi kao sistem jedan spoljnopolitički potencijal. Mi smo potencijalni instrument spoljne politike ove zemlje i želimo da tako budemo i iskorišćeni. Želimo da nas društvo i ova vlada iskoristite. I upravo tu nalazimo svoj smisao, kao doprinos miru koji bi se, barem u regionu, mogao u potpunosti uspostaviti, a potom i u svetu, naravno onoliko koliko možemo.

A šta je to što je unutrašnji politički cilj, odnosno unutrašnji politički potencijal? U vremenu koje se ubrzano menja, u neprekidnoj tranziciji u kojoj se nalazimo, vladaju neizvesnost i nesigurnost. To se odnosi na svet u celini, ali ja govorim i o našem mikrosvetu, kao društvu neprekidne neizvesnosti i nesigurnosti. U takvom sistemu, bezbednost je vrednost. Ona je, naprosto, jedna nova vrednost. A ko je proizvođač te vrednosti? Svakako vojska, kada je reč barem o spoljnoj bezbednosti ove zemlje. Naravno, samo reformisana vojska, jer ovakva kakva je ne služi svrsi, ne služi ni sebi ni društvu. Ali, transformisana i reformisana ona može da bude novi proizvođač nove vrednosti u ovom društvu, a to je bezbednost. I u tom smislu to nam daje motivaciju. Ono u šta želimo da ubedimo ovu javnost, sebe, ovo društvo, jeste da vojska nije puki potrošač resursa. Mi nismo samo potrošač. Mi smo potencijal, ali nas treba na pravi način upotrebiti.

Tu sad dolazim na međunarodnu saradnju. Drago mi je da ste uočili da nam je međunarodna saradnja u poslednje vreme intenzivirana. To je prirodna posledica činjenice da su evroatlantske integracije spoljnopolitički cilj ove zemlje, a mi smatramo da tome treba da damo svoj maksimalan doprinos. To su naši subjektivni razlozi. Postoje naravno i objektivni razlozi za to. Objektivni razlozi u ovom trenutku, s obzirom na političku prepreku koju svi znamo, jesu potpuno zaustavljeni institucionalni procesi u saradnji sa Evropskom unijom. Prosto, ne postoji nov, zanimljiv kreativni mehanizam, institucionalni mehanizam

da saradujemo sa komisijom a možda ukupno ni sa političkim upravljačkim telom EU-a.

INTENZIVNA MEĐUNARODNA SARADNJA

Srećom, sa NATO-om imamo institucionalni mehanizam saradnje. To je Grupa za reformu odbrane Srbija–NATO, tzv. DRG, koja je uspostavljena ove godine. Inicijativa je započeta dok je još Pavle Janković bio pomoćnik ministra odbrane, ali mi imamo sreću da implementiramo ovu inicijativu. Grupa je važna jer se svakog meseca pravi plenarni sastanak grupe gde eksperti iz NATO-a dolaze a mi predstavljamo svoju metodologiju rada na reformama, a ona se sastoji od 14 radnih stolova i svaki taj radni sto predstavlja identifikaciju problema u Ministarstvu odbrane, odnosno u sistemu i u vojsci. U to spadaju konverzija baza, model profesionalizacije, model školstva, model budžetiranja, planiranja. Između dva sastanka DRG-a postoji kontinuirani proces rada u radnim stolovima. To je važno jer kroz radne stolove istovremeno informišemo NATO o reformama, dok od njih dobijamo povratnu informaciju. Taj vid saradnje je institucionalni instrument saradnje, kroz koji ostvarujemo još dva veoma važna elementa saradnje. Jedan je naravno bilateralna saradnja, međunarodna vojna bilateralna saradnja. To je upravo ono što ste vi Duška govorili. Tu saradnju čine razne aktivnosti, ali i te posete na visokom nivou su njen sastavni deo. To su projekti, donacije, projekti vezani za obrazovanje, naši odlaze i školuju se u inostranstvu. To je jedan vid, jedan stub. Drugi stub je tzv. *clearing house* regionalna inicijativa, a sve se to filtrira kroz DRG. Da sumiram, naša međunarodna saradnja je multilateralna, bilateralna i regionalna.

Svrha postojanja DRG-a jeste i poboljšanje Strategijskog pregleda odbrane kao dokumenta, a u budućnosti i implementacija rešenja koja postoje u tom dokumentu. Strategijski pregled odbrane je dokument koji je usvojio Kolegijum ministara i Generalštaba. I ta inicijativa je pokrenuta dok je u Ministarstvu bio Pavle Janković, a mi smo je priveli kraju. Ovaj dokument predstavlja viziju vojske, predstavlja politički okvir u kome vojska deluje. Dokument sadrži, da tako kažem, i dijagnozu trenutnog stanja, jer odatle polazimo. Znači, budućnost je A, dijagnoza je B. Mi moramo od stanja B da dođemo u to stanje A koje priželjkujemo.

Poslednji deo dokumenta govori upravo o strategiji, kako korak po korak doći od trenutnog stanja do ostvarenja vizije, kako od tog kvantiteta koji u ovom trenutku imamo da napravimo kvalitet. Strategijski pregled odbrane je dugoročan dokument, imamo plan do 2010. godine a viziju do 2015. Ne možemo ipak da imamo potpunu sliku o tome kako će se stvari razvijati od 2010. do 2015. godine, ali ovo je dokument čije ćemo izglasavanje, odnosno odobrenje tražiti u parlamentu zato što je parlament ukupan izraz našeg društva i time ćemo dobiti društvenu verifikaciju. Strategijski pregled nije zakon, ali bi trebalo da bude dokument koji bi imao snagu bez obzira na političke turbulencije. I na taj način pokušavamo da reformu vojske izdvojimo iz onoga što je dnevno politički kontekst, da ona ne bude podložna tome, nego da bude izraz nacionalnog konsenzusa. Nadamo se da će ovaj dokument Skupština usvojiti tokom septembra, ili da će biti usvojen do kraja ove godine.

>> ONO U ŠTA ŽELIMO DA UBEDIMO JAVNOST, SEBE, I OVO DRUŠTVO, JESTE TO DA VOJSKA NIJE PUKI POTROŠAČ RESURSA. MI SMO POTENCIJAL, ALI NAS TREBA NA PRAVI NAČIN UPOTREBITI.

– SNEŽANA MARKOVIĆ-SAMARDŽIĆ

Videćemo kakva će da bude politička realnost u zemlji, ali mi smo Nacrt dokumenta stavili na javnu debatu. Predstavili smo ga predsedniku Srbije, delu Vlade, a uskoro će s njim biti upoznati i ostali članovi Vlade, zatim predsednik Skupštine i odbori nadležni za ovu tematiku, kao i šefovi poslaničkih klubova. I naravno, javnost. Predstavili smo ga vojnim analitičarima, imaćemo razne okrugle stolove. Jedan vid je i učešće u ovakvim diskusijama. Time bih za sada želela da završim, a sva će pitanja biti dobrodošla.

D. ANASTASIJEVIĆ: Hvala vam na ovom uvodu. Izgleda, dakle, da je vojska sama pošla od tog ontološkog problema, u potragu za smislom postojanja. Prema tome, to ne deluje kao nametnut proces. Svuda čujemo mantru da nešto treba da uradimo zbog ovakvih ili onakvih integracija, a ovde vidimo da je inicijativa za transformaciju potekla pre svega iznutra. Sada bih zamolila Milana Milanovića da se osvrne i na to što NATO za našu zemlju ima jedan

>>

sasvim različit simbolički značaj od onoga što je imao za zemlje bivšeg Varšavskog pakta. I znamo da su one, da istaknem Poljsku, kroz NATO videle "provajdera" bezbednosti, u prvom redu kao okrilje zbog trauma koje je ostavilo okrilje Sovjetskog Saveza.

Mi sa NATO-om, kao što svi dobro znamo, imamo unekoliko različita iskustva. Naša saradnja je u nekom prošlom vremenu bila intenzivnija nego u svim tim zemaljama koje su danas članice NATO-a. U međuvremenu se i svet veoma promenio, od pada Berlinskog zida, danas su pretnje potpuno drugačije. Na koji način se formulise spoljna politika u odnosu na nove bezbednosne prioritete?

MILAN MILANOVIĆ: Hvala vam za priliku da učestvujem ispred

>> OGROMNE SU BENEFICIJE OD ULASKA U PARTNERSTVO ZA MIR I NATO. ČEŠKA JE, NA PRIMER, DOBILA 43 MILIJARDE DOLARA. OD TOGA 41 MILIJARDU OD ULASKA U NATO, A DVE MILIJARDE JE BILO PRE TOGA.

— MILAN MILANOVIĆ

svog ministarstva na ovom skupu. Mislim da je to vrlo korisno jer kod nas postoji dosta nerazumevanja kada je reč o međunarodnoj saradnji, a posebno o saradnji sa NATO-om. Stvari uvek treba posmatrati i šire i dalje. Od našeg iskustva sa NATO-om 1999. ne možemo i ne treba da bežimo, ali postoje mnogi primeri u svetu gde je neprijateljstvo ustupilo mesto saradnji. Setimo se Nemačke, danas je ona u NATO-u. Setimo se neprijateljstva između Japana i SAD. Francuska i Nemačka su ratovala 18 puta u istoriji, a danas od njih skoro da nema boljih partnera i saradnika. Takođe, obe su u NATO-u. NATO, to je Grčka, to je Francuska, to

je Italija, to je Velika Britanija, Bugarska, Rumunija, da ih sve ne nabrajam. U Partnerstvu za mir je i Rusija, koja ima jako dobru saradnju sa NATO-om.

D. ANASTASIJEVIĆ: Izvinite što vas prekidam, ali možda treba imati u vidu da u Evropi samo naša zemlja i Bosna i Hercegovina nisu u Partnerstvu za mir.

MILAN MILANOVIĆ: I Crna Gora. Svaka istina ima dva lica. Tačno je da smo mi, Bosna i Hercegovina i Crna Gora jedine zemlje koje nisu u Partnerstvu za mir, ali treba biti pošten pa reći da mi koji nismo u Partnerstvu za mir, imamo bolju saradnju sa NATO-om nego neke druge zemlje, na primer Kirgistan, Kazahstan, Azerbejdžan itd. O saradnji našeg ministarstva odbrane sa NATO-om te zemlje mogu samo da sanjaju.

NATO – POVRATAK NA STARO SAVEZNIŠTVO

Rekao bih da je saradnja sa NATO-om zapravo povratak na staro savezništvo. Tu nije reč o nekim emocijama, već o interesu, jer nama nije u interesu da ostanemo crna rupa na Balkanu, u Evropi, ili bela fleka, kako hoćete. Ne možemo čak i da hoćemo. Ne možemo zato što su svi oko nas tamo. Znači, spoljna politika je definisala taj problem i spoljna politika će da sprovede ono što rukovodstvo države odredi, jer mi ne odlučujemo, mi sprovodimo spoljnu politiku. Ipak, možemo da ukažemo na neke opasnosti, na neke prepreke koje su pred nama, da bismo brže išli ka evropskim integracijama i da bismo sproveli ono što rukovodstvo u zemlji odluči. Znači, nezamislivo je da ostanemo ta jedina fleka na Balkanu, a da su svi oko nas mnogo šire i dublje u NATO-u nego što smo mi. Na primer, Hrvatska će uskoro da uđe u NATO, a mi nismo čak ni u Partnerstvu za mir. To je toliko velik problem da je prisutan čak i u Briselu. Znači, nevezano za Srbiju i Hrvatsku, u Briselu se hvataju za glavu i kažu – kako sada Hrvatska ulazi u NATO, a ovi nisu nigde, pa se pitaju šta može da se uradi, i pomažu na različite načine, ali...

D. ANASTASIJEVIĆ: ... znamo koji su preduslovi.

MILAN MILANOVIĆ: Da, postoji jedan preduslov. Velike sile su se obavezale i to možemo da pokušavamo da izvrđamo, ali na kraju ćemo morati da ga ispunimo.

Da se vratimo na interese. Rekao bih da je prvi interes očuvanje nacije, drugi interes stabilnost u regionu, a treći je ekonomski. Ogromne su beneficije ulaska u Partnerstvo za mir i NATO. Češka je, na primer, dobila 43 milijarde dolara. Od toga 41 milijardu od ulaska u NATO, a dve milijarde pre toga. Tako je i u Bugarskoj, tako je i u Rumuniji, tako je i u Mađarskoj, tako je svugde.

A ako neko misli da stvarno može da se uđe u Evropsku uniju, a da se preskoče ova vrata... To se možda i može, ali teško. Ima, naravno, ljudi koji kažu – Austrija i Švajcarska su u Partnerstvu za mir, a nisu u NATO-u. Tačno, ali mi nismo u situaciji da se poredimo sa Švajcarskom.

Ministarstvo spoljnih poslova je jedan mehanizam, jedan šrafić ili zupčanik u tom mehanizmu u kom je Ministarstvo odbrane ta-kođe i pri tom moram da priznam da je njihov šraf veći nego naš zbog toga što oni rade jedan izuzetno ozbiljan posao. Da pomenem, nema razgovora sa kolegama iz inostranstva a da oni ne pohvale Ministarstvo odbrane. Naša uloga je drugačija, i Ministarstvo

spoljnih poslova se u poslednje vreme prilagođava. Na primer, ranije nije bilo Generalne direkcije za NATO i poslove odbrane, a sad je ima, pa se radi ozbiljnije. Poslat je ambasador pri NATO-u u Brisel 2004. godine, tamo imamo "istureno odeljenje". Radi se puno, radi se opsežno, ali tek će da se radi.

D. ANASTASIJEVIĆ: Je li to obećanje ili pretnja?

MILAN MILANOVIĆ: Nije pretnja. To je i predskazanje.

SNEŽANA MARKOVIĆ-SAMARDŽIĆ: To je prirodni proces.

MILAN MILANOVIĆ: Da, to je prirodni proces. Takođe, postoji jedno telo koje se zove interesorna grupa. Jer, ne ulaze Ministarstvo odbrane i Ministarstvo spoljnih poslova u NATO. U NATO ulaze svi. Ulazi cela zemlja, sva druga ministarstva. Neko je to shvatio na vreme, neko nije, ali nadam se da ćemo to svi vremenom shvatiti. Interesorna grupa je formirana na nivou Saveta ministara, a sad će biti formirana na nivou Vlade Republike Srbije. Ona će okupljati ljude koji će po svojim ministarstvima da se malo dublje bave tim problemom. Znači, na neki način ova dva ministarstva im pomažu i kanališu informacije, a misnistarstva određuju osoblje koje će se time baviti, jer to je posao kojim će se baviti u narednim godinama, možda decenijama. Ne mislim da ćemo mi morati da čekamo toliko, nego će biti sve više posla.

SNEŽANA MARKOVIĆ-SAMARDŽIĆ: Mi iz Ministarstva odbrane i Ministarstva spoljnih poslova zajedno predvodimo, koordinišemo taj proces. Okupljamo druga ministarstva sve u želji da se što više pripremimo za ulazak u Partnerstvo za mir i, kao što reče Milan Milanović, tu ulazi celo društvo a ne samo dva ministarstva. Ali su naša dva ministarstva izradila tzv. prezentacioni dokument. To je onaj prvi dokument kada jednom uđete u Partnerstvo za mir. Mi se pripremamo i taj smo dokument izradili, da nas to ne dočeka nespemne.

D. ANASTASIJEVIĆ: Da zastanemo za sekund na ovom primeru saradnje među resorima, jer mi se čini da je ona odličan primer i drugim ministarstvima. Razgovori u okviru radnih stolova zapravo veoma liče na razgovore koje mi vodimo sa Evropskom komisijom. Dinamika nalaže jačanje administracija, i bolju koordinaciju. U ministarstvima zemlja koje su nedavno ušle u EU ustanovljena su odeljenja koja se isključivo bave integracijom svog sektora u Evropsku uniju. Tako, recimo, bugarsko ministarstvo poljoprivrede i danas ima više administracije koja se bavi usklađivanjem zakona i propisa sa Evropskom unijom nego što mi imamo ukupno administracije koja se na državnom nivou bavi poslovima Evropske unije. Tu ne računam diplomate od karijere i na naša diplomatska predstavništva u Briselu, već na državne službenike. U ovom slučaju videli smo da mogu da se otklone neke birokratske prepreke, da ima kreativnih načina kako saradnju među ministarstvima možemo ojačati, jer čujemo često da zastarela sistematizacija sprečava jačanje kapaciteta u ministarstvima.

Zato nisam odolela, i morala sam da skrenem pažnju na ovaj dobar primer saradnje ova dva ministarstva.

Pavle, znamo da ovi sadašnji napreci u saradnji i u reformama, pa i sama inicijativa za reformu nisu od juče, već su plod jednog dugogodišnjeg rada i promišljanja u kome ste i vi učestvovali. Kako na to gledate danas, iz nevladine perspektive.

PAVLE JANKOVIĆ: Prvo, hvala organizatorima na pozivu drago mi je da mogu da učestvujem na ovom panelu. Kada sam video sastav panela, jedina moja nedoumica je bila koliko će ko koga da dopunjuje danas, pošto smo sve četvoro istomišljenici na temu evroatlantskih integracija i istomišljenici na temu koliko je to značajno za našu zemlju i, nažalost, koliko kasnimo u tome.

Prepoznao sam u rečima moje koleginice Snežane Marković da se i ona sada suočava sa istim ograničenjima koja sam ja imao na tom mestu i mogu da navedem sve ono što je problematično i što ne funkcioniše toliko dobro koliko se ljudi u Ministarstvu odbrane i u njenim sastavima, uključujući i vojsku, trude. I to je jedna velika ograničavajuća okolnost.

Šta je kod nas problem? Kod nas je pokrenuto pitanje reforme i pridruživanja evroatlantskim integracijama još dolaskom Borisa Tadića na mesto ministra odbrane, a nastavljeno je sa ministrom Davinićem i sada sa ministrom Stankovićem. Problem leži na nivou izvršne vlasti. U našem okruženju, za razliku od normalnih zemalja gde se resornom ministru daje zadatak šta treba da ostvari, u našem slučaju ministar je nažalost često sveden na situaciju da sa svojim timom prepoznaje šta i na koji način treba da uradi da bi neke poene zadobio za svoju zemlju, da bi neke reforme mogao da sprovede. To je situacija kod nas. I ta situacija se nije promeni-

**>> NEZAMISLIVO JE DA OSTANEMO TA
JEDINA FLEKA NA BALKANU, A DA SU
SVI OKO NAS MNOGO ŠIRE I DUBLJE U
NATO-u NEGO ŠTO SMO MI.**

— MILAN MILANOVIĆ

la ni od državne zajednice ni sada u nezavisnoj Republici Srbiji. A ako hoćemo da se bavimo pitanjima evroatlantskih integracija na stvarno ozbiljan način, neophodno je da čitava vlada tome pristupi na organizovan način, sa suvislim planom, da izgradi arhitekturu neophodnu da prati reformu sektora bezbednosti, jer ne zaboravimo da je pitanje odbrane, odnosno pitanje vojske samo jedan od sastavnih delova sistema bezbednosti, i da napravi ono o čemu je bilo govora a što do sada nije zaživelo – za početak Savet za nacionalnu bezbednost.

REFORME – POSAO ZA ČITAVO DRUŠTVO

Iz toga izlazi čitav niz strateških dokumenata koji su neophodni. To je nacionalna strategija bezbednosti koja definiše naše interese i definiše kako ćemo ih ostvariti, odnosno kako ćemo ih zaštititi. To kod nas još ne postoji.

Mi imamo ono što se zove strategija odbrane i zato me malo zbunio naslov današnjeg panela jer se govori o strategiji odbrane u svetlu evroatlantskih integracija. A sada pominjemo i Strategijski pregled. To su dve različite stvari. Dakle, strategija odbrane državne zajednice Srbija i Crna Gora je dokument koji je započet još u vreme ministra Tadića i dovršen u vreme ministra Davinića. Možda >>

je značajan po svom obimu, jer ima svega dvadesetak stranica, ali je značajan po jednoj veoma bitnoj konstataciji koja stoji u njegovom uvodu. Citiraću je, radi lakšeg razumevanja onoga o čemu govorim: "Srbija i Crna Gora potvrđuje novo opredeljenje za članstvo u međunarodnim bezbednosnim skstrukturama, prvenstveno za priključenje Programu Partnerstvo za mir Severnoatlantskog saveza NATO, zasnovano na demokratskoj volji građana i drugim evropskim i evroatlantskim integracijama."

Prvi put je u jednom dokumentu koji je prošao kroz skupštinsku proceduru (u Skupštini državne zajednice) rečeno da je naš državni interes da se uključimo u evroatlantske integracije i prvi put su pomenuti i Partnerstvo za mir i NATO kao ciljevi našeg reformskog integracionog procesa. Dakle, to je ono što moramo da imamo u vidu.

Gospođa Marković je pomenula vrlo važan proces a to je Strategijski pregled odbrane. Strategijski pregled odbrane upravo je plan na osnovu kojeg oružane snage prolaze kroz proces reforme, transformacije, preobraženja, kako god hoćemo, sa konačnim ciljem da znamo na koji način one izvršavaju svoje misije zadate jednim ovakvim dokumentom.

Da ponovimo, dakle, misije oružanih snaga naše zemlje su prvo i pre svega očuvanje državnog suvereniteta i integriteta, znači zaštite teritorije. Još nismo članica nijedne alijanse. Znači, mi smo zvanično neutralna zemlja po svim formalnim obeležjima. Kao Švajcarska. Malo lošije živimo, doduše.

Druga stvar koja je bitna jeste učestvovanje u međunarodnim operacijama pod pokroviteljstvom Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija.

I treća stvar, to je pomoć drugim civilnim organima države u otklanjanju prirodnih i ljudski izazvanih katastrofa i epidemija. Znači, to su tri misije koje ima naša vojska. Kako će se one izvršavati, zavisi upravo od sprovođenja i dostizanja vizije u ovom dokumentu. On će biti predstavljen široj javnosti.

SNEŽANA MARKOVIĆ-SAMARDŽIĆ: Predstavljen je.

PAVLE JANKOVIĆ: Znači, predstavljen je. Eto, propustio sam taj deo.

SNEŽANA MARKOVIĆ-SAMARDŽIĆ: Biće toga još. To je proces.

PAVLE JANKOVIĆ: Odlično. Taj proces je veoma bitan zato...

SNEŽANA MARKOVIĆ-SAMARDŽIĆ: Izvinjavam se, Pavle, postoj i na internet stranici Ministarstva odbrane. To nije nikakav tajni dokument. Znači, ko god hoće može da poseti internet prezentaciju Ministarstva odbrane. Pozivam javnost da se upozna s tim dokumentom.

PAVLE JANKOVIĆ: Odlično. To je dokument koji upravo treba da prođe kroz takvu diskusiju, jer njegovu konačnu fazu čini usklađivanje zadataka koji treba da budu izgrađeni, da se ekonomski preračunaju, i s tim treba da se upoznaju poslanici u Skupštini. I tu dolazimo do one najbitnije začkoljice demokratske kontrole. Parlamentarci kažu: mi hoćemo da podržimo ovaj dokument, da podržimo reformu sistema odbrane, hoćemo da podržimo reformu vojske, ali znate, mi nemamo dovoljno para za to. E pa, to više nije dovoljno reći. S tim jednim dokumentom narodnim poslanicima biće predata odgovornost da kažu ko-

jih to sposobnosti, kojih zadataka vojska sme da se odrekne jer za njih nema dovoljno novca. Tek kada se taj proces završi, mi ćemo da se dogovorimo o suštinskom ukupnom završetku prve faze reforme odnosno izvršenja strategijskog pregleda odbrane.

To su dileme koje su postojale u Ministarstvu i kada sam ja bio u njemu, ali pričati o tome je hod niz ulicu sećanja tako da ne bih o tome. Mnogo je važnije da se okrenemo ka budućnosti, odnosno evroatlantskim integracijama. Smatram da je bez suštinske orijentacije čitave vlade i čitave političke elite u našoj zemlji ka tom zadatku, koji ide ruku pod ruku sa integracijama u Evropsku uniju, nemoguće očekivati da ćemo u dogledno vreme postati članovi organizacija čiji su članovi svi naši susedi osim Bosne i Hercegovine.

SNEŽANA MARKOVIĆ-SAMARDŽIĆ: I Crne Gore.

PAVLE JANKOVIĆ: I Crne Gore, ali Crna Gora nema prepreke kakve imamo mi i mislim da će joj biti nešto lakše. Videćemo. U svakom slučaju, to je tema uslovljavanja, ali to ostavimo za kasnije. Toliko za sada.

D. ANASTASIJEVIĆ: Što se tiče "jednoumlja" za ovim stolom, polazimo od toga da smo neke vrednosti već apsolvirali, i da ne treba da trošimo vreme da se ubeđujemo da li smo za ili protiv evroatlantskih integracija, ali tema je složena, i treba je sagledati iz raznih uglova...

DRAGAN ŠUTANOVAC: Još ja nisam izneo svoje stavove. Moguće je da se stvari zakomplikuju.

D. ANASTASIJEVIĆ: Da ih čujemo, onda.

DRAGAN ŠUTANOVAC: Na samom početku da vas podsetim da u Skupštini Srbije postoji Odbor za odbranu i bezbednost i da je verovatno još neko iz Miloševićevog okruženja svojevrsteno planirao da pravi srpsku vojsku kao što će to sada i biti. Međutim, taj odbor nikad nije imao nikakvu nadležnost nad Vojskom Jugoslavije, i praktično ćete teško naći sagovornika među poslanicima u Skupštini Srbije.

Međutim, u svakom društvu u tranziciji nekako su uvek najglasniji ekstremi. I tako je, čini mi se, i kod nas i to su dva suprotna pola. Jedan je pol koji bi da nas vrati u neke nesvrstane, da naša vojska bude opet kao što je nekad bila i da se njena snaga i potencijal mere tenkovima, a ne kompjuterima. Drugi je pol onaj koji zagovara praktično gašenje vojske i nepotrebu za postojanjem oružanih snaga, što je apsolutno suprotno od te prve ideje. I kao i u svemu u životu, i ovde su istina i suština cele ideje negde na polovini.

Međutim, danas politička elita u Srbiji, da li zbog toga što sama ne razume sistem bezbednosti u koji spadaju oružane snage ili zbog toga što ima traume iz prošlosti, ne želi da uči. Moram vam reći iz sopstvenog poslaničkog iskustva da sam sreo veoma mali broj poslanika koji se edukuje o poslovima koje obavlja u svom odboru i onda kada nešto uzmete da čitate, veoma brzo vas proglašavaju ekspertom iako ste daleko od eksperta, ali znate neke dve-tri knjige više nego ostali; onda se podrazumeva da ste vi taj koji treba da smišlja neku strategiju za odbranu, što je daleko od toga.

NATO KAO POLITIČKA STRUKTURA

Nažalost, politička elita u Srbiji nije se približila društvenoj svesti o tome zašto je važno da Srbija ima dobre oružane snage ma šta to značilo i u ma kom broju to bilo, što bi trebalo stručnjaci da kažu. I onda nastaje problem – za mene je to problem, za nekoga možda nije – vojska sama traga za smislom svoga postojanja. Teško da ćete bilo gde u svetu videti da neka vojska ili služba ili policija sama traga za smislom svog postojanja i da tu ne postoji koordinacija političke elite. I tu se u potpunosti slažem sa mojim prijateljem Pavlom, koji je rekao da ne može inicijativa da ide samo iz Ministarstva ili samo od ministra. Nažalost, i ranije, od 2000. godine svedoci smo da dobar deo ministara nije imao nikakvu inicijativu, a onda kad nešto pokušate da pokrenete, naidete na jako velike otpore. Ali, još gore od toga jeste to što naše javno mnjenje nije pripremljeno za tu tranziciju. I danas kad pitate građane Srbije gde bi oni i šta bi s tom vojskom, prvo ćete čuti “profesionalizacija”, to govore majke, a zatim “ukidanje vojske”, to govore oni koji treba da idu u vojsku. Između toga, teško da će bilo ko reći da je to zaista jedan od najozbiljnijih i za mene lično najozbiljniji međunarodni subjekt jedne države kao što je Srbija.

Nažalost, niko od političke elite do sada, izuzev ministara koji su vodili taj resor, nijedan premijer nikada nije rekao da je vojska ne samo ulaznica, kako je rekla Snežana, već da može da bude kao harpun zabijena sutra u neke međunarodne odnose i da se mi kao država okačimo o taj harpun i da nastavimo pravcem kojim ide cela Evropa. Nažalost, reći ću vam samo ovu činjenicu, s kojom se neki neće složiti. Kada se 2003. godine rodila ideja o učestvovanju naših oružanih snaga u mirovnim operacijama u Avganistanu, tada smo naišli na ogroman otpor u Srbiji. Veliki deo stranaka koje su sada na vlasti bile su protiv toga. Još žesće protiv toga su bili, naravno, ekstremni desničari, ali u isto vreme su se i Hrvati i Albanci sa Kosova “tukli” da odu tamo. I onda, ako analizirate taj nesrećni 17. mart 2004. na Kosovu i šta se desilo tog dana, morate da se zapitate da li bi se to desilo da je naša vojska bila zajedno sa međunarodnim snagama u Avganistanu i štitila neki međunarodni interes i bezbednost u Avganistanu, da li bi oni štitili neki naš mali interes na Kosovu, a taj interes je tada bio spasiti žive ljude i ne dozvoliti da se zapali sve što je zapaljeno. Ja sam ubeđen da bi to funkcionisalo na taj način.

I danas kad pričamo o NATO-u i sećanjima koja imamo od ranije, sve nam govori da to nije samo bezbednosna organizacija ili odbrambeni sistem. To je politička organizacija par ekselans. Nažalost, u nekim segmentima NATO je jači od Ujedinjenih nacija i u velikom broju primera se pokazuje da ono što NATO donosi kao zaključak bude u krajnjoj liniji zaključak i Ujedinjenih nacija.

Ono što mene kao političara koji se bavi i bezbednošću veoma zanima, čak mislim da građane Srbije najviše zanima, jeste privredni razvoj. Mora da se kreće sa ledine. Naše uključivanje u sistem standarda koji postoji u Partnerstvu za mir i NATO-u može da bude akcelerator i za privredni razvoj sistema bezbednosti u kojem smo mi bili poznati kao zemlja koja je proizvodila kvalitetne stvari koje se tiču ne samo vojnog naoružanja već i lovačke i sportske opreme.

Da se vratim na jedno pitanje koje je izrečeno ovde, a tiče se

>> MOŽEMO LAKO DA IZMERIMO KORISTI KOJE SU ZEMLJE ČLANICE DOBILE IZ ČLANSTVA U NATO-U ILI PARTNERSTVU ZA MIR. ALI, DA BISMO UOPŠTE UŠLI U EVROATLANTSKE INTEGRACIJE, MORAMO DA NAUČIMO DA SE ORGANIZUJEMO I DA RADIMO ZAJEDNIČKI. TO SU DVE STVARI KOJE NAM ZASADA NEDOSTAJU.

– PAVLE JANKOVIĆ

donošenja tog dokumenta koji su nazvali Strategijski pregled odbrane, jer je rečeno da će Ministarstvo odbrane tražiti konsenzus u Skupštini Srbije. Ako bi danas pitali u Skupštini da li ste za Evropsku uniju ili za nesvrstane, što je, verujte, mnogo lakše pitanje nego pitanje koje se tiče strategijskog pregleda odbrane, ne biste imali jedinstven stav. Ja ne bih tražio konsenzus, već bih okupio samo one koji vide Srbiju u nekom razvijenom društvu, a ne Srbiju u nekom društvu u kome nema ni opstanka.

S druge strane, pitanje je šta će i u budućnosti NATO predstavljati >>

ti. Koliko će to u stvari iz jedne odbrambene i bezbednosne strukture ići u neku strukturu koja će sprovesti zakon na celom svetu i u kom segmentu mi možemo kao jedna mala, ali ozbiljna oružana sila da učestvujemo u svemu tome i izvlačimo eventualnu korist i za nas. U svetu se policija bavi kriminalom koji unutar granica iznosi svega deset odsto, a 90 odsto je ono što se zove prekogranični kriminal. Nažalost, u svetu bezbednosti ne postoji institucija kao što je NATO u sistemu odbrane. Znači, ne postoji institucija koja se zajednički bori protiv organizovanog kriminala na teritoriji zemalja koje su članice. Interpol, Europol, većina ljudi, pa čak i ljudi koji su stručni u medijima ne govore da je to samo jedan sistem informisanja. Znači, u jednoj Bugarskoj u tom Interpolu rade tri gospođe na računarima u tri smene i to je Interpol. I onda čitate u medijima, kažu: "Interpol uhapsio nekoga." Apsurd. Nažalost, to pišu ljudi koji su stručni za bezbednost. Znači, ne postoji sistem bezbednosti izgrađen tako da postoje određene oružane snage koje mogu da intervenišu u nekim zemljama gde se, recimo, proizvode narkotici a gde lokalna policija to ne može da radi. Ubeden sam da će NATO u tom pravcu razvijati neke svoje posebne snage za sprovođenje zakona i da mi u budućnosti možemo da se uključimo u taj segment i vidimo od toga neku korist. Obećao sam da ću biti kratak, pa ovde završavam.

D. ANASTASIJEVIĆ: Obećanje je održano. Nisam sasvim sigurna da je poželjno da se jedna vojna organizacija bavi policijskim poslovima, ali tome možemo posvetiti celu jednu tribinu, pa je ne bih ovde ni otvarala...

DRAGAN ŠUTANOVAC: Dozvolite mi jedan minut da obrazložim. Uzmite iskustva oko intervencija koje je NATO imao širom sveta, uzmimo poslednje iskustvo u Iraku. Intervencija u Iraku ima tri faze: opšti rat u kome dolaze oružane snage, drugu fazu čine stabilizacija i rekonstrukcija, i treća faza je izgradnja civilnog društva. Znači, najveći deo vojnika ne gine ni u prvoj ni u drugoj fazi, već gine u trećoj fazi, zbog toga što nisu sposobni da rade civilne poslove na prostoru na koji su došli. A s druge strane, nemaju mogućnost da organizuju lokalnu policiju. To u Iraku traje već tri godine i još uvek ne postoji adekvatna policija koja to može da sprovodi. Sticajem okolnosti, bio sam u Maršal centru. U razgovorima s ljudima koji možda strategijski razmišljaju, tako sam ih shvatio, razmišlja se o stvaranju formacija koje će biti snage reda i zakona koje će biti u bliskoj saradnji sa policijama širom sveta. To je, dakle, vizija. Možda se ona ne ostvari sledeće godine, možda to bude za tri, četiri ili pet godina, ali to će morati da se napravi. Jer, naprosto, isuviše veliki broj ljudi tamo gine zato što posao koji se mnogo lakše obavlja ne znaju da rade. To nije njihova krivica nego naprosto nisu obučavani da to rade.

D. ANASTASIJEVIĆ: Slažem se. Nevolja nastaje onda kada vojska krene da se bavi civilnom bezbednošću. Imamo sličan primer, ne tako drastičan, naravno, i na Kosovu, gde je u početku KFOR morao da se bavi istragama ubistava, što je nešto što nije u njihovoj prirodi, da suzbijaju demonstracije... Ali, hajde da se vratimo kući, da tako kažem. Kada pričamo o reformi bezbednosnog sektora, uglavnom se već odavno priča svodi samo na reformu vojske. Pohvale iz inostranstva uglavnom stižu ovom sektoru, ali vi-

>> SISTEM ODBRANE NE TREBA DA BUDE SAMO ULAZNICA U EVROATLANTSKE INTEGRACIJE, VEĆ DA SE SUTRA KAO HARPUN ZABIJE U NEKI MEĐUNARODNI ODNOS, DA SE MI KAO DRŽAVA OKAČIMO O TAJ HARPUN I DA NASTAVIMO PRAVCEM KOJIM IDE CELA EVROPA.

— DRAGAN ŠUTANOVAC

soki zvaničnici Evropske unije kao što su Oli Ren, Havijer Solana, a nedavno se na tu temu oglasio i Erhard Busek, šef Pakta za stabilnost Jugoistočne Evrope, sve češće ističu problem da je sektor državne bezbednosti nereformisan. Evo pitanja opet za gospodina Šutanovca, ali i za ostale: Da li je moguće reformisati jedan tako ozbiljan sektor kao što je vojni sektor, a istovremeno ne raditi na sličan način i na reformi policijskog sektora? U kojoj meri je to problem? I sledeće pitanje, kako reformisati vojni sektor ako znamo da nas čeka niz zakona u Skupštini koji se tiču upravo ove oblasti. Skupština voli da se hvali kako donosi veliki broj sistemskih zakona, ali nas još čekaju usvajanje novog zakona o vojsci, o demokratskoj kontroli oružanih snaga, zakon o bezbednosti, pa i zakon o privatnom obezbeđenju, ako hoćete...

POHVALE IZ INOSTRANSTVA

DRAGAN ŠUTANOVAC: Moram samo da kažem da vojska kao međunarodni instrument, kao instrument spoljne politike mnogo glasnije dobija pohvale od drugih segmenata bezbednosti. Sticajem okolnosti, pošto sam se bavio time profesionalno (ja sam bio pomoćnik ministra Saveznog ministarstva unutrašnjih poslova), reći ću vam nešto što kod nas nije objavljivano, jer to ne govori Oli Ren, ali govore drugi ljudi. Mi smo imali priliku da na onim godišnjim Interpolovim izveštajima budemo na prvoj i drugoj strani kao zemlja koja se pohvali zbog suzbijanja organizovanog kriminala, i zbog suzbijanja ilegalnih migracija i trgovine ljudima. To je zaista tako. Znači, bez obzira na to što sam ja sad opozicija i što bih mnogo lepše i lakše kritikovao.

Međutim, problem je što i pored donošenja Zakona o policiji ne postoji iskrena želja da se dođe do kvaliteta. I što i u toj opciji postoji želja da se napravi jedna čak možda ne i partijska struktura koliko lična struktura, jer i u okviru partija ima ljudi koji su simpatizeri jedne ili druge opcije. Onda nastaje nepotizam i stvara se poslušnost, koja praktično, ministru ili nekim ljudima bliskim njemu omogućava da deluju na osnovu nekakvog diskrecionog prava. Nažalost, danas u Srbiji se dešava stvar koja retko gde u svetu može da se desi. To je da sistem napredovanja nije izgrađen jasno i da vi možete da dovedete svog rođaka iz Kuršumlije i da ga postavite za načelnika Uprave za kriminalističku policiju u Beogradu, a da taj čovek pre toga u svom životu nije bio nijedan dan u Beogradu. I da to jednostavno tako bude.

Ja opet mislim da to potiče od toga što politička elita ne razmišlja o budućnosti države, niti o bezbednosti građana u ovoj situaciji, već je zaokupljena imenovanjem svojih poslušnika koji će im sutra pomoći da eventualno dobiju neku informaciju ili da zakrpe neke eventualne rupe.

S druge strane, kada je reč o državnoj bezbednosti, ja vidim potpunu nezainteresovanost izvršne vlasti, pre svih. Znači, pre nekih godinu i po dana služba je, kako vi to kažete, sama tragala za svojim smislom i onda donela akt o tome da se postavi generalni inspektor u BIA. Direktor BIA na Odboru za bezbednost kaže – eto, to je u sklopu demokratizacije i depolitizacije. U svakom izveštaju piše – demokratizacija, depolitizacija. Kaže: ustanovili smo generalnog inspektora. Za godinu i po dana nije postavljen taj čovek. Znači, vi to uvedete, stavite u sistematizaciju i ne imenuju niko ga. Pretpostavljam da će malo pre izbora biti postavljen čovek na pet godina sa idejom da taj bude tu zato što treba da sluša ove koji su otišli.

I postoji, s druge strane, problem političke elite u tome što su danas najglasniji ili oni koji bi da ugame službu ili oni koji bi da ta služba bude kao što je bila pod Miloševićem. Ne može ni jedno ni drugo. I ako uzimamo situaciju sa NATO-om, odnosno sa standardima koji važe u NATO-u i koji su jasno definisani, standardi transformacije službe nisu najjasnije izrečeni jer ne možete uzimati kao primer istočnonemački Štazi koji je bio ispostava KGB-a. Znači, to nije bila služba koja je radila u korist istočnonemačke države, već u korist Rusije, odnosno Sovjetskog Saveza u to vreme. Naša služba je radila u korist političke oligarhije, ali političke oligarhije ove zemlje.

Znači, ne može se prekopirati neki model koji je bio primenjen u drugoj zemlji, gde je sve raspušteno pa se gradilo iz početka.

Da dodam i jedno svoje iskustvo sa puta po Nemačkoj. Vodili smo Odbor za bezbednost na to putovanje. To je bila jedna odlična praksa, gde smo imali priliku da se susrećemo sa kolegama i da razgovaramo sa pripadnicima njihovih službi na koji način mi kao poslanici možemo da sugerišemo, kontrolišemo ove procese. Danas u Srbiji niko, nijedan poslanik, verujte, niko ne zna da kontroliše trošenje sredstava u vojsci ili policiji ili u BIA. Znači, svuda u svetu prva kontrola su sredstva. Ne polazi se u svetu od ideje da neko vas sluša nezakonito, nego se polazi od ideje da neko tamo troši sredstva koja ste vi sticali. Nažalost, kod nas je ta stvar obrnuta.

Pitao sam tom prilikom zamenika šefa BND-a da li mi treba da otvorimo dosijea kao što su oni otvorili u istočnoj Nemačkoj, on je rekao pred osam poslanika: to je bure puno zmija, jeste li se vi dovoljno demokratizovali za takvu priču. To je bilo pre tri godine. Ja sam ubeđen da smo se mi vratili unazad, kao da smo se vratili negde u drugu polovinu 2000.

**>> NATO NE VIDIM SAMO KAO
ODBRAMBENI SISTEM, VEĆ KAO
JEDAN POLITIČKI SISTEM KOJI VAM
OMOGUĆAVA DA MNOGO LAKŠE I
MIRNIJE SPAVATE KADA STE U NJEMU.**

— DRAGAN ŠUTANOVAC

OJAČATI DEMOKRATSKU KONTROLU

SNEŽANA MARKOVIĆ-SAMARDŽIĆ: U mnogo čemu zaista moram da se složim sa izlaganjem svojih prethodnika, gospodina Šutanovca i gospodina Jankovića, ali bih samo želela da se nadovežem, makar po cenu da opet budemo kritikovani što mi iznutra pokušavamo da se reformišemo. Moram da kažem da smo mi u Ministarstvu odbrane ustanovili Kancelariju za odnose sa parlamentom, jer želimo toj saradnji da pridamo mnogo veći značaj nego što je ima u ovom trenutku. Ova inicijativa je postojala i ranije. Mi, naravno, ne možemo da edukujemo poslanike, ali želimo na svaki način da ih uključimo, želimo da poslanici znaju o nama više da bi mogli kvalitetno da utiču na nas. Nama je to važno jer, kao što je Pavle Janković pomenuo, kad mi ponudimo neka rešenja poslanicima, oni kažu – odlučićemo za ovo ili za ono. Tipa, ako penzije ostaju u budžetu, to će uticati toliko i toliko na budućnost naših snaga; Političari, a ne vojska, treba da odluče o tome šta će stvarno biti. Takođe, sa parlamentom želimo da saradujemo i zbog podele odgovornosti. Civilna i demokratska kontrola je, u stvari, podela odgovornosti. Ne mogu ni samo poslanici da preuzmu svu odgovornost na sebe, ne može ni vojska da preuzima odgovornost na sebe, nego moramo biti u komunikaciji da bi delili odgovornost za celo ovo društvo. Celom društvu neophodan je viši stepen odgovornosti.

D. ANASTASIJEVIĆ: Kako vama, g. Šutanovac, deluje ova podela >>

odgovornosti iz skupštinske perspektive?

DRAGAN ŠUTANOVAC: Samo jedna kratka digresija. Ja sam u potpunosti za podelu odgovornosti. Verujte mi, u svakom segmentu ću podržati svaku odgovornost koju treba da podelimo. Ali kad vi kažete saradnja s parlamentom, sa kojim parlamentom?

SNEŽANA MARKOVIĆ-SAMARDŽIĆ: Sa onim koji imamo. Ja bih volela idealan parlament.

DRAGAN ŠUTANOVAC: Ali to je totalno iracionalna stvar.

SNEŽANA MARKOVIĆ-SAMARDŽIĆ: To je za budućnost.

DRAGAN ŠUTANOVAC: Mi smo sada u tranziciji u kojoj ne znamo kome ste vi kao vojska odgovorni. Odboru za bezbednost i odbranu? Verujte mi, ja ne doživljam da treba da delim sa vama bilo kakvu odgovornost.

SNEŽANA MARKOVIĆ-SAMARDŽIĆ: Znam, ali to je potpuno van jurisdikcije vojske. Te stvari su potpuno izvan naše nadležnosti. Mi činimo što možemo u okviru svojih nadležnosti. Tu ništa ne možemo.

DRAGAN ŠUTANOVAC: Slažem se. Ali, pošto se ovde pozivamo na parlament i odnos s parlamentom, ja govorim kao parlamentarac. Mislim, naprosto, neophodno je prvo uvesti vojsku u sistem vlade da postoji Ministarstvo odbrane Republike Srbije.

SNEŽANA MARKOVIĆ-SAMARDŽIĆ: To mora vlada da reši.

DRAGAN ŠUTANOVAC: E pa mnogo toga mora vlada da reši. Znači, vi to što pravite nije sporno, ali imate ministra koji ne sedi u vladi. Gde on sedi? Hajde da pokrene on tamo nešto ako već ne možete vi. U ovoj situaciji imamo paradoksalnu situaciju da mi sad pričamo o razvoju saradnje sa NATO-om, o Partnerstvu za mir, a nemamo vojsku jer ne znam kome je ona odgovorna.

SNEŽANA MARKOVIĆ-SAMARDŽIĆ: Pa, predsedniku Srbije je odgovorna. Tako je po Ustavu.

DRAGAN ŠUTANOVAC: Hvala bogu, da ima neko kome su odgovorni. Ne znam kome je odgovorno Ministarstvo spoljnih poslova, to je ista priča.

SNEŽANA MARKOVIĆ-SAMARDŽIĆ: To je van moje nadležnosti.

PAVLE JANKOVIĆ: Kakve ima mehanizme predsednik Srbije da kontroliše...

DRAGAN ŠUTANOVAC: Pa ne znam.

SNEŽANA MARKOVIĆ-SAMARDŽIĆ: Mi hoćemo da budemo kontrolisani zato što to znači da se neko interesuje za ono što mi radimo. Molim vas, kontrolišite nas! Molim vas, redovno nas kontrolišite!

PAVLE JANKOVIĆ: Ovo je jako bitan deo diskusije. Ako u potpunosti uprostito pitanja reforme sektora bezbednosti i kažemo da on ima dve osnovne faze i da kažemo da je prva faza uspostava civilne demokratske kontrole i sad kažemo – napravili smo u parlamentu stalni odbor za odbranu i bezbednost i taj odbor ima toliko i toliko članova iz tih i tih stranaka, na koji način će oni vršiti kontrolu?

D. ANASTASIJEVIĆ: Kako, kada mi nemamo zakon o demokratskoj kontroli vojske?

PAVLE JANKOVIĆ: Nemamo. I to je još jedan propust. Mislim, svi interpretiramo ono što nam se praktično prezentuje iz zemalja koje su taj problem već rešile.

Hajde da kažemo šta je drugi deo. Drugi deo reforme sektora

bezbednosti, pod uslovom da smo rešili i u potpunosti uspostavili demokratsku kontrolu, jeste na koji način mi koristimo sektor bezbednosti radi očuvanja interesa i zaštite interesa zemlje. Znači, to je već napredna faza u kojoj ljudi koji se bave pitanjem civilne i demokratske kontrole poimaju na koji način mogu da upotrebe, da ne kažem zloupotrebe, nego upotrebe aparat u korist svoje zemlje. Znači, pitanje predviđanja, pitanje skupljanja informacija, pitanje formalne, utemeljene razmene informacija na osnovu kojih se dolazi do zaključaka o budućim delovanjima. To je ono čime treba da se bavi nacionalni savet za bezbednost. Kod nas ne postoji nacionalni savet bezbednosti. Vraćam se stalno na to.

Sa velikim zanimanjem sam slušao kada su moje kolege Snežana i Dragan govorili o Skupštini. To me podseća na jednu situaciju na koju smo mi naišli 2003, pa 2004. godine, kada smo se zapitali kako saradivati sa NATO-om. Bile su dve opcije. Jedna opcija je da se mrko gledamo i da kažemo: evo, dok se ne završe formalni uslovi, znači dok se ne završi pitanje Haga, mi ne možemo da saradjujemo ni na koji način. Druga mogućnost je bila da vidimo na koji način je moguće proširiti saradnju. U ovom našem domaćem slučaju to je pitanje kontrole, to je pitanje nadzora, to je pitanje razmene informacija. Otuda ideja za formiranje Kancelarije za saradnju sa parlamentima. Tako se zvala jer smo tada imali tri parlamenta.

E sad, pitanje funkcionisanja parlamenta, to je sad posebna priča koja je potpuno političke prirode i koja, uz svo dužno poštovanje gospodinu Šutanovcu i gospođi Marković, po mom mišljenju, nije stvar koja se tiče stručnjaka i profesionalaca u Ministarstvu odbrane. To je pitanje koje moraju da razreše poslanici i političke stranke koje učestvuju u parlamentarnom životu Srbije i da ispostave svoj dogovor Ministarstvu odbrane kako bi moglo da nastavi užljubljenje u aranžmane koji su napravljeni i koji funkcionišu.

SNEŽANA MARKOVIĆ-SAMARDŽIĆ: Kada bih mogla da imam neku vrstu idealnog parlamenta u datim uslovima svakako bih volela da Ministarstvo odbrane upravo Dragan Šutanovac kontroliše. Ne zato što bih ja, eventualno, imala slično mišljenje kao on, nego zato što znam da se on za te teme interesuje odavno. A to je ono što je nama potrebno, neko ko to zna i ko će, kao što rekoh, unaprediti rad Ministarstva odbrane time što daje prave kritičke primedbe. Ali, nažalost, nije baš uvek takva situacija i mi u Ministarstvu odbrane na to nemamo nikakvog uticaja, osim što praktičnim koracima kao što je uspostavljanje referata za odnose sa parlamentom pokušavamo da unapredimo ono što je pod našom jurisdikcijom, da tako kažem.

BEZ "GLUVE SOBE"

DRAGAN ŠUTANOVAC: Kad smo mi 2001. godine kao DOS došli na vlast, i kada smo došli u parlament, iz dokumenata koji postoje u Odboru za bezbednost video sam da je za proteklih devet godina održano 11 sednica Odbora za bezbednost. Znači, u svim tim godinama kada su se dešavali ratovi van Srbije, kasnije u Srbiji itd., bilo je 11 sednica i od toga mislim da je, četiri ili pet bilo konstitutivno. Znači, niko nije izražavao nikakvo interesovanje za to, odnosno verovatno nije ni smeo da se bavi time jer to je bila tema za neki najuži krug tadašnjih političara.

Kada sam došao na čelo tog odbora, prvi put sam kandidovao neki plan i program rada. Ideja mi je bila pre svega, jer sam već tada bio u saveznom ministarstvu, da edukujemo poslanike i da idemo u policijske jedinice i policijske uprave da vidimo kako to izgleda na terenu, da bismo znali kad pričamo sa ministrom i sa njegovim saradnicima o čemu je reč. Išli smo i u inostranstvo da razmenimo iskustva. Znači, ako je procena da policija treba više da se bavi bezbednošću u saobraćaju, onda Odbor insistira na tome ili po pitanju trgovine narkoticima itd. U tom Odboru je bilo 17 članova, tada ih je u inostranstvo putovalo deset ili dvanaest. Posle izbora 2003. godine u decembru, od tih 17 članova samo su dva u tom istom odboru.

D. ANASTASIJEVIĆ: Ne postoji kontinuitet znanja.

DRAGAN ŠUTANOVAC: Da, i sad sve ispočetka, i ponovo nova objašnjenja i kad vas neko pita: pa kako ste vi to sve promenili, ne znam odgovor. Član Odbora za bezbednost je i gospođa Nataša Jovanović, pripadnik Srpske radikalne stranke, turizmolog ako se ne varam, i svaka sednica počinje time što nas Vojislav Šešelj pozdravi iz Haškog tribunala, i to srdačno.

A onda je jedna stvar urađena na jedan, kažem veoma vispren način, uz podršku medija i nevladinog sektora, a to je tzv. transparentnost u radu npr. BIA. Opet kažem, uz podršku nevladinog sektora koji tu ideju kontrole nadzora službe ne razume ili ne želi da razume i mi onda imamo sednicu otvorenu za javnost na kojoj direktor tajne službe kao svuda u svetu čita na pola strane neki izveštaj koji može da se objavi u medijima. Nama daju izveštaj u jednom primerku pa nas 17 može da ga čita u jednoj sobi. Ja sam predložio da jedan čita naglas, a da mi slušamo da ne gubimo vreme. Završi se taj izveštaj koji je na jednoj strani, ima nekoliko pitanja. Šta god da pitamo, to je službena tajna, kao što se meni desilo. Je li bilo transparentno? Jeste. Jesu li mediji zadovoljni? Jesu. Je li služba zadovoljna? Jeste. Svi srećni i zadovoljni.

I danas, recimo, niko ne može da me ubedi, da li BIA radi na hvatanju optuženika za Hag, ili vojska, jer ja nikad nisam došao u posed nečega što bi bio neki izveštaj koji bi meni na to ukazivao. Da vidimo ko ne ispunjava. Ali ja nemam tu mogućnost. Ja ne mogu ni objektivno ni subjektivno da branim nikoga niti da zastupam bilo čije interese iz Vlade Republike Srbije po tom pitanju, jer nikad nisam došao do saznanja da li se išta radi.

I, ne postoji nijedna zemlja u svetu koja ima takve sednice na kojima se podnosi izveštaj tajne službe. U Norveškoj ima tzv. gluvu sobu, u kojoj nema nijedan prozor, i u toj sobi se podnose takvi izveštaji. Da ne govorimo o tome da možete da angažujete sudije, stručnjake iz elektronike, stručnjake za telekomunikacije koji mogu da vam provere zaista šta se dešava u službi, a ne da vam neko iznosi neki izveštaj gde nema ni pitanja a svi na kraju zadovoljni.

Tako da postoji niz stvari u kojima politička elita i mediji i nevladin sektor koji želi da bude civilno građanski orijentisan, slobodan sam da kažem – preteruje, jer na taj način gube ljudi koji su za to uslovno rečeno ovlašćeni. Znači, izglasani su da dođu da u naše ime u tom odboru nešto kontrolišu. Mi ih onda u tome onemogućavamo i tražimo da to bude transparentno. Pa ne postoje džabe tri

vida kontrole – unutrašnja, parlamentarna i civilna. Ne može sve da bude civilna kontrola. Nažalost, i to je ogroman problem, i slobodan sam da kažem – imamo problem sa medijima i nevladinim sektorom koji želi da sve bude civilna kontrola.

PAVLE JANKOVIĆ: Dodatak ovome iz prakse. Kada smo radili nacrt ideje šta bi kancelarija za saradnju sa parlamentom radila u Ministarstvu odbrane, jedan od predloga je bio da se na sastanke kolegijuma ministra pozivaju predstavnici parlamenta, odnosno Odbora za odbranu. E sad, tu postoji nekoliko problema. Prvi problem je ono što je i gospodin Šutanovac pomenuo, to je poverljiva informacija. Kod nas ne postoji zakon koji određuje proceduru pomoću koje bi određenim ljudima dostupnim bile učinjene

>> MI HOĆEMO DA BUDEMO KONTROLISANI ZATO ŠTO TO ZNAČI DA SE NEKO INTERESUJE ZA ONO ŠTO MI RADIMO. MOLIM VAS, KONTROLIŠITE NAS!

— SNEŽANA MARKOVIĆ-SAMARDŽIĆ

određene informacije koje su u izvesnom smislu poverljive. Jedan od zahteva NATO-a za saradnju sa nama, posebno kroz program Partnerstva, odnosno sada kroz radnu grupu DRG, jeste da se jednostavno napravi regulativa o tome na koji način će biti primane i skladištene poverljive informacije koje će nama u toku članstva u Partnerstvu biti dostupne. To ne postoji.

Znači, takve su informacije jednom državnom službeniku kao što je pomoćnik ministra za politiku odbrane dostupne od proizvođača, odnosno od nalazača, a to su vojno bezbednosne i vojno obaveštajne agencije. Dok sam bio u Ministarstvu, papiri koje sam dobijao od njih bili su na nivou onoga što nigde nije moglo da se nađe, ali nikada nisam dobio nijednu korisnu informaciju.

Problem je, dakle, da ljudi koji su u Odboru za odbranu i bezbednost dobiju takav nivo pristupa osetljivim podacima, da oni stvarno mogu da kontrolišu i da vide mnogo više nego to pola stranice izveštaja BIA. Oni moraju da imaju mogućnost da uđu u sitna crevca nekog problema, ali i ograničenje da to nikome ne prenesu dalje.

D. ANASTASIJEVIĆ: Ali ih to ne sprečava da čitaju stručnu literaturu iz oblasti za koju su nadležni, i da onda u medijima raspravljaju više o tim konkretnim problemima, a ne o tome kuda idu na letovanje i kakve dezodoranse koriste...

PAVLE JANKOVIĆ: Naravno. Na Zapadu ima parlamentaraca koji se u nekim zemljama već više izbornih ciklusa bave samo tom problematikom. Kod nas je to nemoguće i Dragan je na to skrenuo pažnju. Ali zato se problem česte smene, četvorogodišnje, ako sve to normalno funkcioniše, i izlaska stečenih znanja iz okvira parlamentarne upotrebe rešava time što se profesionalni članovi odbora obučavaju da mogu u suštini da pokriju jedan institucionalni kontinuitet rada u parlamentu. To je ono što kod nas ne postoji. Koliko ima stafera u Odboru za bezbednost?

>>

DRAGAN ŠUTANOVAC: Jedan na dva odbora. U svetu je pet ili deset, zavisi koliko ima poslanika, a kod nas je jedan na dva odbora.

PAVLE JANKOVIĆ: I kada se zakažu sednice i odbori u isto vreme, ne znaju kuda će pre. To je problem koji postoji.

D. ANASTASIJEVIĆ: Profesionalizacija administracije je posebna tema koju smo mi jednom prilikom malo osvetlili, ali se često na taj problem vraćamo.

PAVLE JANKOVIĆ: Čujte, mi imamo strahovito glomaznu administraciju, koja bi bila mnogo bolje iskorišćena da se odbori ojačaju profesionalcima. I to je isto jedna stvar u svetu evroatlantskih integracija koju bi trebalo da stavimo na prvo mesto.

DRAGAN ŠUTANOVAC: Ja nemam nikakvih dilema da bi se za to našla sredstva iz inostranstva koja bi to potpomogla.

PAVLE JANKOVIĆ: I već su nađena.

D. ANASTASIJEVIĆ: Eto dobre vesti. Ima dosta pitanja i dosta tema, ali da se vratimo na Strategijski pregled odbrane. U javnosti su se čule i neke kritike. Pri tom, ne mislim na one koji smatraju da vojska uopšte ne treba da postoji, nego više na nostalgičare koji smatraju da ta vojska treba da bude velika kao u Titovo doba, da se njena snaga meri u tenkovima. Strategijski pregled odbrane predviđa smanjenje snaga koje se nekima čini drastično. Ako se već sećamo Titovog doba, da se podsetimo radije da je vojska iz tog doba imala vrlo izraženu razvojnu i naučnu komponentu u okviru Vojno tehničkog instituta, koji je danas zaostao. Da li postoje planovi da se vojska razvija i u načno tehnološkom smislu, pogotovo danas, kada

>> AKO HOĆEMO DA SE BAVIMO PITANJIMA EVROATLANTSKIH INTEGRACIJA NA OZBILJAN NAČIN, NEOPHODNO JE DA ČITAVA VLADA TOME PRISTUPI NA ORGANIZOVAN NAČIN.

— PAVLE JANKOVIĆ

u svetu postoji visok stepen profesionalizacije. Malo koja zemlja danas sebi može da dozvoli da njena vojska u svemu bude podjednako jaka, zato i postoje savezništva i podela posla. Zato je važno da i mi nađemo neku svoju nišu, zašta već sada moramo imati strategiju. Češka, na primer, više nema tenkova, ali ima jak ABHO sektor kojim pruža usluge NATO-u. Znači, gde naša vojska vidi svoju nišu, oko čega će ta 21.000 budućih profesionalaca, koliko ih Strategijski pregled odbrane predviđa, da se organizuje?

UČEŠĆE U MIROVNIM MISIJAMA

SNEŽANA MARKOVIĆ-SAMARDŽIĆ: Zahvaljujem na ovom pitanju. Odgovoriću prvo na onaj deo pitanja koji govori o razvojnoj komponenti. Upravo zato mi neprekidno i ponavljamo da je vojska potencijal. U svakoj normalnoj zemlji vojska je industrijski potencijal. Mislim, to je nekad bila, ali kada bi sada malo ozdravila, ona bi stvarno mogla da bude zamajac industrijske proizvodnje. Isto važi i za naučni potencijal, vrlo često u mnogim solidnim zemljama vrlo

privlačna karijerna prilika itd. Vojska jeste potencijal, ako se pravilno upotrebi i ako se pravilno formuliše.

Strategijski pregled odbrane je samo dokument koji iskazuje i artikuliše neka generalna strategijska opredeljenja, a iz nje ga onda proizlaze programi koje mi pravimo. Znači, mi već sada pravimo programe implementacije Strategijskog pregleda odbrane i vojna naučno istraživačka delatnost jeste jedan od segmenata gde su, naravno, učestvovali organizacione jedinice poput Vojno tehničkog instituta i drugih kojih se to u stvari tiče. Znači, imamo plan.

Kada je reč o Titovom vremenu i onima koji su vojsku hteli da dimenzioniraju prema onom vremenu, začudo od njih dobijamo i kritike, na primer, za učešće u mirovnim misijama. Ali, moram da podsetim da je upravo jedan od najznačajnijih instrumenata spoljne politike Josipa Broza Tita bilo upravo učešće u međunarodnim vojnim misijama, u plavim šlemovima. I na tome je građen ugled i uticaj u svetu. Zato me čudi da oni koji žele Titovo vreme ne žele naše učešće u mirovnim misijama. To jednostavno ne ide jedno s drugim. Mi mislimo da je to način da doprinesemo prvo ovoj zemlji a potom i borbi protiv svih zala koja u ovom trenutku vladaju svetom.

Međutim, u tom smislu bih pomenula i ono što smo mi odredili kao svoju priliku za doprinos upravo ovome o čemu sam govorila. Radili smo zajedno sa Ministarstvom spoljnih poslova u tom prezentacionom dokumentu koji je spreman da ga predamo Partnerstvu za mir, o kome smo ranije govorili. Izlistali smo prioritete, i, možda će vas ovo zainteresovati, na prvom mestu je sanitet. Sanitet je na prvom mestu jer smatramo da nam je to dobar "brend", za razliku od zemalja u regionu koje su na silu ugasile svoje vojno zdravstvo zato što je bilo skupo. Jeste, stvarno je skupo održavati, ali pošto nam je već ostalo takvo kakvo jeste, pošto su Vojno-medicinska akademija i ostali subjekti percipirani kao prestižni, u dobroj meri i zasluženo, smatramo da to možemo da iskoristimo. To je jedan razlog. Drugi razlog je to što je za tim zaista ogromna potreba, ne samo u ovom trenutku, nego i u budućnosti.

Treći razlog je, naravno, i unutrašnja-politička dimenzija. Sanitet je donekle benignan, mi hoćemo da šaljemo svoje lekare u misije da leče, a ne da nužno ubijaju i da budu ubijeni. Dakle, ima i tu unutrašnju dimenziju, ali ima i onu spoljno političku, tj. to je ono gde možemo da poboljšamo imidž, jer se mi ne predstavljamo kao neki agresivni ratnici, već imamo taj benigni, humanitarni aspekt i mislim da tu možemo mnogo toga da učinimo.

D. ANASTASIJEVIĆ: Zamolila bih ostale učesnike da za kraj ukratko istaknu neku poentu iz ove diskusije, da pokušamo da je zaokružimo.

MILAN MILANOVIĆ: Kad slušam koje probleme imaju moje kolege, pomislim da mi je drago što nisam u političkim vodama, jer mi smo profesionalci. Cela država ima određenu brzinu u približavanju evroatlantskim integracijama, ali igrači unutar države nemaju tu istu brzinu. U Ministarstvu odbrane i Ministarstvu spoljnih poslova a sve može efikasno da se obavi. Mi ne možemo da čekamo na ove druge da oni nas sustignu ili da im objašnjavamo. Imamo

dokument spreman ako nas već sutra prime. Čak smo išli do detalja da znamo kako nam izgleda naša delegacija, koliko ima ljudi, koliko ima vozača, koliko ima računopolagača, koliko će da košta, koliko je cena stanova u Briselu. Sve se to zna. Znači, spremni smo. Ne možemo da kukamo zato što neko drugi kasni ili što neko ne razume. Nemamo mi za to vremena i to nam ne spada u opis radnog mesta, naš posao je da budemo spremni, i mi smo veliki deo tog posla obavili. Već smo imali konsultacije i analize velikog broja zemalja koje su u Partnerstvu za mir. To smo sve uradili, ali mi ne možemo da donesemo zakon koji će to da sprovede. Znači, to će neko drugi da radi.

D. ANASTASIJEVIĆ: Kažu neka istraživanja da je podrška ulasku zemlje u NATO oko 30 odsto...

PAVLE JANKOVIĆ: Podrška za NATO je 22,4, a za Partnerstvo 60 odsto.

D. ANASTASIJEVIĆ: Možda su to svežija istraživanja od mojih, možda su neka druga, ali s obzirom na to da ne postoji aktivna

kampanja za ulazak naše zemlje u NATO, meni se čini da to i nije tako loš procenat. Jeste velika razlika u odnosu na one koji daju podršku ulasku naše zemlje u EU, ali s obzirom na naša iskustva sa NATO-om i da nema kampanje, taj procenat ne deluje tako loše?

PAVLE JANKOVIĆ: Što se tiče ulaska u Partnerstvo za mir tu je znatno povoljnija situacija verovatno zato što to ime jako lepo zvuči. Mislim, krajnje prijateljski – Partnerstvo za mir. Ne znam ko ga je smislio, ali treba da dobije nagradu za PR... U svakom slučaju, tu je negde podrška između 65 i 72 odsto u odnosu na Evropsku uniju. A što se tiče samog NATO-a, poslednje istraživanje negde sa početka ove godine dalo je rezultat od oko 38 odsto. Ima raznih pokazatelja, ali u svakom slučaju preko 30 odsto, što je za zemlju koja je 1999. godine bila u ratu sa Severnoatlantskom alijansom, veoma, veoma visoka podrška. Setimo se samo, recimo, Poljske, koja je samo nekoliko godina pre ulaska u NATO imala podršku negde oko dvadesetak odsto. Znači, u našoj zemlji, kao što ste rekli, bez organizovane kampanje... >>

panje za podršku i ovaj procenat je više nego zadovoljavajuć. Dakle, sada treba razmišljati o samoj kampanji.

SNEŽANA MARKOVIĆ-SAMARDŽIĆ: Mi već razmišljamo o mnogim stvarima na tu temu...

PAVLE JANKOVIĆ: Znam da se o tome razmišlja, naravno. Zgodna stvar je što upravo u toj kampanji može da pomogne ne samo vladin sektor koji je prvi primarni nosilac te kampanje, već jednim delom i po specifičnim temama po meni mogu da pomognu i univerziteti, fakulteti, instituti i ono što se popularno zove nevladine organizacije i, naravno, istaknuti intelektualci. Mislim da je to jako bitno.

I kao završna reč, mislim da je najkorisnija stvar koju sami za sebe možemo da uradimo upravo ulazak – da koristim eufemizam – u evroatlantske integracije. Prvo, možemo da izmerimo koristi koje su zemlje članice dobile iz tog članstva i to je Milan pomenuo na primeru Češke, jer su takvi argumenti ubedljiviji. I s druge strane, da bismo uopšte ušli u evroatlantske integracije mi moramo da naučimo da se organizujemo i da radimo zajednički. To su dve stvari koje nam zasada nedostaju.

D. ANASTASIJEVIĆ: G. Šutanovac, imate li i vi nešto da dodate tom spisku?

DRAGAN ŠUTANOVAC: Ja sam se malo nasmejao kada je Pavle rekao da smo mi 1999. ratovali s NATO-om, a da danas podršku ulaska u NATO daje 38 odsto građana, i da su Poljaci imali manje. To je zato što smo NATO pobedili, pa nam više nisu interesantni. Malo sam se našalio, ali je činjenica da postoji kampanja, ali protiv NATO-a. Da budemo jasni, nije ovo rezultat kampanje, jer zaobišli smo da kažemo da ima kampanja protiv toga i to je kampanja protiv kompjutera, protiv engleskog jezika, protiv interneta... Međutim, mislim da kampanja za podršku treba da bude usmerena tako da građani lako mogu da shvate kakve oni sami koriste mogu da imaju od toga. Bilo koja priča, pa i Strategijski pregled odbrane, ako ne bude pogađala u srce poimanja sveta običnog građanina u Srbiji, neće moći da bude prihvaćena u meri i brzini u kojoj to treba da bude. I to je suština.

I mislim da smo mi u ovih 15-16 godina bili svedoci isuviše velikih priča, a malih događaja. Jer na ovom brdovitom Balkanu se svašta pričalo i spremalo, i ovde se sve započelo, ali su se male stvari generalno dogodile. Moramo mi, političari pre svega, ali i svi ostali – instituti, nevladin sektor – da budemo jedan pokret, da počnemo da menjamo svest i da ljudima približimo korist od

toga. To znači i da ljudima u Kragujevcu bude jasno da će njihova fabrika naoružanja tada mnogo boljim kapacitetom i kvalitetnije raditi nego sad. Ako ne budemo tako radili, teško ćemo moći da se izborimo sa ovom kvazi patriotskom opcijom koja danas priča da su nesvrstani pravi izbor jer tamo se živi mnogo bolje nego na ovoj strani...

Ubeđen sam da ovde mora da se dogodi tehnološka revolucija, koja će verovatno biti poslednja, jer mi neizvesnost odlažemo. Tehnološka revolucija od poljoprivrede pa do najvećih tehnologija. Pomoću nje ćemo mi vrlo lako naći mesto za nas u sistemu koji se zove NATO. Naša zemlja je taman toliko mala i toliko velika da bude sasvim dobro pozicionirana. I ponovo kažem, NATO ne vidim jedino kao odbrambeni sistem, već kao jedan politički sistem koji vam omogućava da mnogo lakše i mirnije spavate kada ste u njemu. Članstvom u NATO-u vam je i politički uticaj veći.

Imao sam priliku da razgovaram i sa ambasadorom Norveške, mislim da smo na dobrom putu da ostvarimo jednu ideju, i Pavle zna o čemu govorim, da naš sanitetski kadar, doktori, lekari, hirurzi itd. dobiju mogućnost da učestvuju u mirovnim operacijama. To mi se čini nekako najbezbolnije, a opet, s druge strane, i u tom segmentu najhumanije. Znači, svakako nešto što može da nam bude dobra preporuka. Naši ljudi, nažalost, imaju dobra iskustva iz te oblasti. Kažem, nažalost, jer ta iskustva se ne stiču u sreći, već u nesreći.

D. ANASTASIJEVIĆ: A Norveška, opet, ima dobra iskustva sa našim medicinskim osobljem koje odlazi svake godine tamo u potrazi za poslom.

DRAGAN ŠUTANOVAC: Tu postoji neka tajna veza, verujte mi. Ja sam bio nekoliko puta, Snežana je tamo bila u diplomatskoj misiji. Ja tu vezu nisam dokučio, ali zaista postoji jedna kvalitetna tajna veza između našeg i njihovog naroda.

SNEŽANA MARKOVIĆ-SAMARDŽIĆ: Da dodam još jednu ilustraciju. Mi imamo nešto što, začudo, tako dobro razvijena zemlja nema – tropsku vojnu medicinu. To ne možete očekivati od polarne zemlje koja je na polarnom krugu. I da dodam još ovo. Ako bismo ušli u Partnerstvo za mir i u NATO, mnogo je veća šansa da naša vojna industrija radi nego da ne radi. Dodala bih još samo jedan potpuno jasan stav o tome, barem iz Ministarstva odbrane – bez bezbedne zemlje nema investicija. Ko će da investira u zemlju koja nije stabilna i bezbedna? A ko donosi bezbednost i stabilnost, bar tu spoljnu? To je vojska, sistem odbrane. ×